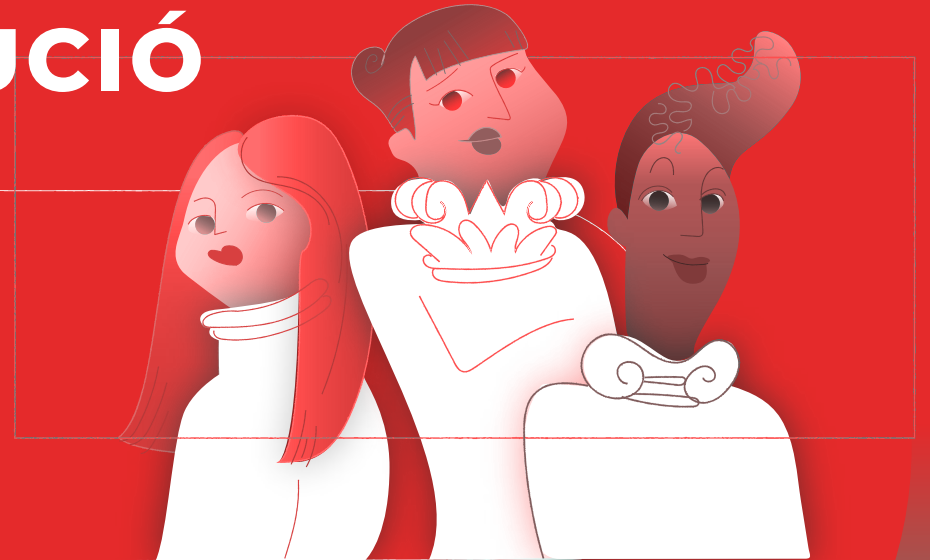

CATALUNYA I L'ASSOCIACIÓ

4. L'IMPACTE FEMINISTA A LA INSTITUCIÓ

L'ASSOCIACIÓ
DRETS SEXUALS
I REPRODUCTIUS

CATALUNYA I L'ASSOCIACIÓ

CATALUNYA I L'ASSOCIACIÓ

El moviment feminista a Catalunya sempre ha tingut un impacte important i transformador en la nostra societat i en les institucions. Al llarg d'aquests anys, l'autoorganització feminista ha estat clau per impulsar noves dinàmiques socials, promoure el canvi i posar sobre la taula debats essencials sobre els Drets Sexuals i Reproductius. Aquests anys, amb l'arribada dels primers ajuntaments democràtics (1979) s'observa una resposta més activa per part de la institució, que comencen a assumir progressivament responsabilitats concretes i a integrar demandes feministes en les seves polítiques públiques. Aquesta època no només reflecteix la pressió constant exercida per les activistes i els col·lectius feministes en la defensa dels drets sexuals i reproductius, sinó també una major consciència institucional de la necessitat de garantir la igualtat real i efectiva en tots els àmbits de la vida pública i privada.

Des dels inicis de la segona onada del feminisme a Catalunya, l'autoorganització feminista va ser essencial per impulsar i crear els primers

centres de planificació familiar arreu del territori. Amb l'arribada dels ajuntaments democràtics, es va iniciar un **procés de municipalització** en què els consistoris van començar a subvencionar aquests centres, proporcionant-los-hi els recursos econòmics i materials necessaris.

Aquest procés va anar evolucionant i les institucions van assumir cada cop més responsabilitats, fet que va desembocar, **a partir dels anys 90, en la integració progressiva d'aquests centres a la xarxa del sistema sanitari públic.** Aquest primer reconeixement no va suposar una pèrdua immediata de l'esperit feminista dels centres. Tal com assenyala Hildegard Mausbach: *“els Centres Municipals eren portats per dones, en aquell moment els ajuntaments els van finançar, però teníem molta autonomia, molta autoorganització amb dones, la majoria eren dones no professionals que treballaven conjuntament amb les professionals. (...) Però poc a poc a finals dels 80, a Mataró per exemple, ja van ser totes professionals, però la selecció de les professionals va ser escollida pel grup de dones de Mataró. (...)”*¹

1 Intervenció de Hildegard Mausbach al Grup Focal sobre Genealogia Feminista celebrat a Ca la Dona

Hildegard
Mausbach

Poc a poc a finals dels 80, a Mataró per exemple, ja van ser totes professionals, però la selecció de les professionals va ser escollida pel grup de dones de Mataró. (...)

OLIVÉ-ABELLO

Centre Municipal de Planificació Familiar Mitja Lluna.

CPF impulsats per les activistes feministes del territori.

L'any 1982, arran del sorgiment dels Centres de Planificació Familiar, es crea oficialment l'Asociació de Planificació Familiar de Catalunya i Balears (APFCiB), una entitat no governamental interdisciplinària d'àmbit autonòmic, convertint-se en una entitat clau en el territori català per la defensa als Drets Sexuals i Reproductius.

Les fundadores havien impulsat la seva autoorganització en l'àmbit municipal amb la creació dels primers centres de Planning autogestionats (a partir del 1977). Eren, majoritàriament, procedents dels moviments socials i polítics, de les lluites feministes per a la legalització del dret a l'avortament, a l'anticoncepció, a l'educació sexual i contra les violències masclistes. D'aquesta manera, les fundadores de l'associació portaven autorganitzant-se des de la dictadura, de manera

CPF Mitja Lluna de Tarragona

Font: Dossier Tarragona Municipal. Maig 85 número 19

No obstant això, aquest procés de municipalització va implicar una progressiva institucionalització que va acabar transformant la filosofia original dels centres. Inicialment, havien estat espais on les dones eren escoltades i participaven activament en la cura i l'autoconeixement dels seus cossos.

A les vegueries del Camp de Tarragona, de Ponent i de les Comarques de Girona va ser precisament durant aquests anys quan es van crear els

El VIH pone de manifiesto todo el tema de la vulneración de los derechos sexuales y reproductivos sobre todo en las disidencias.”

El VIH en els inicis era portada de diaris i causa d'estigmatització

Font: eresvihda.es

clandestina, per garantir les necessitats bàsiques en la salut sexual i reproductiva. Elena Julià, una de les integrants de l'Associació, recorda: “en el primer congrés de planificació familiar a Espanya, estaven totes les ponències, totes, totes dirigides i presentades pels grans jefes de ginecologia (...) figures masculines. I allà, ja vam començar a fer la primera revolució, allà vam començar a qüestionar, o sigui, a enfrontar-nos d'alguna manera a tot aquest poder, aquest patriarcat a la ginecologia (...), allà vam començar a crear l'associació de planificació familiar. (...) Després més tard, es va fer la federació de planificació familiar d'Espanya.”²

Aquests anys, també, van ser quan van començar a aparèixer els primers casos de VIH-SIDA a Catalunya, la qual cosa va tenir un gran impacte en el dia a dia d'aquests centres, no només per la càrrega sanitària que va suposar sinó per l'estigmatització i discriminació associada, especialment, a col·lectius LGTBIQ+ i tots els grups dissidents. Tal com apuntava Maria Luisa García en el grup focal de Barcelona: “se genera un discurso

social muy basado en colectivos, en grupos de riesgo. (...) El VIH pone de manifiesto todo el tema de la vulneración de los derechos sexuales y reproductivos sobre todo en las disidencias.”

³. Aquesta estigmatització es reflectia en la ideologia patriarcal imperant en aquell moment, on, tal com afirmava Carme Fornells, “hi havia molt aquesta ideologia de castigar, (...) la idea era que era una malaltia que se l'havien buscat.”⁴

D'aquesta manera, van anar sorgint progressivament a la vegueria de Barcelona, de Ponent, de Comarques de Girona i Camp de Tarragona associacions, entitats i grups vinculats a treballar en la **sensibilització per erradicar l'estigmatització d'aquests col·lectius davant el VIH-SIDA**. Tal com s'assenyala al grup focal, durant aquests anys els centres d'ETS tendien a revictimitzar i culpabilitzar aquesta malaltia a un col·lectiu específic. “Sería in-

2 Entrevista a l'Elena Julià

3 Grup Focal sobre Genealogia Feminista a la vegueria de Barcelona, celebrat a Ca la Dona

4 Grup Focal sobre Genealogia Feminista a la vegueria de les comarques gironines

La idea de ser professionals i activistes era la que predominava”

Manifestació pel dret a l'avortament, 1980. Arxiu gràfic revestisca Canigó, extret de Arxiu de la Democràcia de la Universitat d'Alacant

teresante ligarlo a todo el tema de los centros de ETS y cómo toda esa visión epidemiológica sigue vigente en el año 2000. (...) Dónde se pone el foco, cómo se revictimiza, cómo se culpabiliza... porque en estos centros ya focalizan a determinados gru-

pos (...) como los vectores de la transmisión de la ETS”⁵

D'altra banda, l'any 1985 s'aconsegueix a nivell legal **la despenalització -en 3 supòsits - de l'avortament a través de la llei orgànica 9/1985**, després dels esforços i les lluites constants del moviment feminista català liderades per la Comissió del Dret a l'Avortament, DAIA, Coordinadora Feminista, Vocalia de Dones de les diverses localitats del territori i l'Associació de Planificació Familiar de Catalunya i Balears, entre d'altres.

La despenalització de l'avortament va venir acompanyada de **tres supòsits**. És a dir, l'avortament deixaria de ser delictu només en els casos que es complissin algun d'aquests supòsits i en

cap d'ells la decisió era exclusivament de la dona, sempre havia d'autoritzar-ho algun professional.

En aquest sentit, es creen les **primeres clíniques d'avortament** per donar cobertura aquest servei des de l'àmbit privat, donat que s'havia legalitzat en 3 supòsits però **no era gratuït ni formava part de la xarxa pública**. Així doncs, des dels seus inicis les clíniques d'avortament van rebre els atacs dels grups antielectió i fonamentalistes, que han continuat fins a l'actualitat amb impunitat davant aquestes agressions.

Tal com recorda Raquel Novo, els inicis van ser compartits per l'activisme i el professionalisme: *“Y la pregunta que nosotras nos hacíamos era si el movimiento de planificación familiar de Cataluña y Baleares necesita un centro para trabajar de la mano, investigar, saber que vamos a ofrecer en esta asistencia, buscar resultados, estar supervisado por el feminismo... Yo recuerdo que eramos ciento y la madre porque el movi-*

5 Grup Focal sobre Genealogia Feminista celebrat a Ca la Dona

Moltes dones ens vam autoinculpar per veure si la societat era capaç de portar-nos a totes a la presó”

miento de planificación familiar tenía una fortaleza enorme, un espíritu crítico enorme... unos ovarios (...) Y así se creó el centro. (...) Creo que hay una gran diferencia porque era gente que ya estaba comprometida socialmente.” ⁶ Aquests anys, doncs: “*La idea de ser professionals i activistes era la que predominava*” ⁷

Les comissions pro-dret a l'avortament i gran part de les organitzacions feministes rebutgen el projecte del govern -la despenalització de l'avortament- considerant-lo limitat, al mantenir la seva consideració penal excepte en tres supòsits i no garantir la seva realització en la xarxa sanitària pública ni de forma gratuïta. Per aquest motiu, les dones arreu de l'estat s'organitzen per protestar sobre aquesta despenalització i evidenciar la limitació que suposa pels drets de les dones. Tal com expressa Montse Cervera: “*Gràcies a aquest moviment es va poder fer una crítica exhaustiva d'aquesta merda de llei. (...) Des de l'autoorganització feminista és des d'on es fa pressió, que després ja es difumina...*” ⁸

Davant aquest rebuig de la llei per part de

les organitzacions feministes, es celebren **dos avortaments clandestins en les jornades estatals**

pel dret a l'avortament, celebrat a les Llars Mundet a Barcelona, **així com un altre a la ciutat de Tarragona**. Aquest acte va significar una protesta col·lectiva, deixant clar el descontent i la disconformitat amb la despenalització de l'avortament en tres supòsits. La notícia es va fer pública i va tenir un ressò important a la premsa. L'acció es va complementar amb la campanya d'autoinculpacions, que es va estendre a totes les vegueries en un acte de responsabilitzar-se col·lectivament, fet que va permetre la inexistència d'implicacions legals a cap dona. Com expressa Dolors Salvadó: “*moltes dones ens vam autoinculpar per veure si la societat era capaç de portar-nos a totes a la presó*” ⁹

D'altra banda, a la vegueria de Barcelona s'obre **la primera casa d'acollida per a dones maltractades**. Mentre que a la vegueria de Ponent,

- 6** Intervenció de Raquel Novo al grup focal celebrat a Ca la Dona a Barcelona
- 7** Grup focal celebrat a Ca la Dona a Barcelona
- 8** Intervenció de Montse Cervera al grup focal celebrat a Ca la Dona a Barcelona
- 9** Entrevista a Dolors Salvadó en el documental: Les filles de Lilith. (2005). La quadratura del cercle. Història del Bloc Feminista de Tarragona. Vimeo

CATALUNYA I L'ASSOCIACIÓ

Camp de Tarragona i Comarques de Girona es parla de la necessitat d'aquest servei per tal d'oferir una alternativa a moltes dones que patien aquesta situació, però no trobaran els seus fruits fins als anys 90.

Aquesta dinàmica per part de les institucions d'assumir responsabilitats i demandes feministes a Catalunya, veu el seu impacte, també, en un procés de politització. Aquests últims anys, **es**

crea l'Institut Català de la Dona¹⁰, com a organisme del Govern de la Generalitat de Catalunya encarregat de dissenyar, impulsar, coordinar i avaluar les polítiques per l'equitat de gènere. **L'ICD, anys més tard, crearà el Consell Nacional de les Dones de Catalunya com a òrgan col·legiat** de participació que integra les diverses entitats que treballen en programes en favor de la igualtat i la promoció de les dones en el territori català.

10 Llei 11/1989

ELABORAT PER L'ASSOCIACIÓ DE DRETS SEXUALS I REPRODUCTIUS EN EL MARC DEL PROJECTE
GENEALOGIA FEMINISTA DELS DRETS SEXUALS I REPRODUCTIUS.

Recerca i elaboració **Laia Moreno Fernández** / Gràfica i il·lustracions **Mercè M. Tarrés** / Coordinació **Sílvia Aldavert**

L'Associació

✉ contacte@lassociacio.org

☎ 933 055 322

🌐 <https://lassociacio.org/>

📱 @lassociacio 📺 @lassociacionsr

AMB EL SUPORT DE

